

Admodum Illustri ac Reverendissimo

DOMINO

D. MATTHÆO BURATTO,

Sacræ Rotæ Romanæ

AVDITORI S.

Rat mihi sane optabile, ut hi studiorum meorum labores etiam Legumperitis, quibus hæc præcipue scribo, innotescerent; optabilissimum autem, ut coram Sacro hoc Rotæ Romanæ Collegio sese offerrent. Tua ergo humanitate filius, quam ex fratribus meis magnam esse didiceram, Titulum hunc tertium harum Quæstionum Medico-legalium tuo nomini inscripsi, sperans te mihi favorem tuum non denegaturum, & per te etiam cæteros hosce Reverendissimos ac Doctissimos Patres, collegas tuos, hæc qualiacunque sint noscituos. Tu, si quid ego plus iusto audax in hac re peccavi, id omne pro eadem humanitate tua mihi remittas rogo. Vale.

LI-

LIBRI PRIMI
TITVLVS TERTIVS,

De Prægnantia, Superfoetatione, & Mola.

PARS PRIMA
DE PRÆGNANTIA.

SVMMARIVM.

- 1 Hereditas defuncti ad uterum pertinet.
- 2 Prægnans torqueri non potest. *campia*, ut *ibid.*
- 3 Prægnans non potest ad supplicium damnari.
- 4 Prægnans bannita non potest occidi. *contrarium ibid.*
- 5 Prægnans multis gaudet privilegiis.
- 6 Prægnantia ante quartum mensem difficilius cognosci potest.
- 7 Prægnantia cognitio infallibilis non potest haberi. *contrarium num. 9. & num. 15. 16. & 56.*
- 8 Prægnantia conjecturalis cognitio habetur.
- 10 Signa prægnantia à Cagnolo adducta non sunt ex certioribus signis.
- 11 Conceptus intra 20 diem cognosci potest. *dic ut num. seq. Vide num. 44.*
- 13 Prægnantiam certo deprehendere difficillimum.
- 14 Hippoc. de aliquibus dubitabat, an utero gererent.
- 17 Ventris tumefactio non est certum prægnantia signum.
- 18 Ex ventris tumefactione non probatur prægnantia.
- 19 Venter diverso modo tumet extra prægnantiam, quam in prægnantia.
- 20 Lac in mammillis non probat concludenter prægnantiam. *& num. 23.*
- 21 In non prægnantibus ex defectu menstruum lac colligitur in mammis.
- 22 Lac etiam in viris colligitur.
- 24 Lac post aliquos menses prægnantia colligitur.
- 25 Etiam in virginibus lac in mammis nascitur.
- 26 Lactis differentia in his, que conceperunt, & in his, que non conceperunt.
- 27 In prægnantibus lac præve qualitatis est.
- 28 Defectus menstruum est fallacissimum prægnantia signum.
- 29 Ex menstruum apparentia non possumus judicare, mulierem in utero non habere.
- 30 Non menstruat mulieres aliquando concipiunt.
- 31 Prægnantes menstruat prægnantia tempore.
- 32 Macula in facie est signum prægnantia fallacissimum.
- 33 Maculam in facie habentes semellam gerunt.
- 34 Extraneorum rerum appetentia fallacissimum prægnantia signum.
- 35 Extranea appetentia in quibus, & quando fiat.
- 36 Motus fetus in utero est signum prægnantia.
- 37 Motus in utero ex causis etiam præternaturalibus fit. *& ex mola. num. seq.*
- 39 Gravidæ aliquando nulli fetus motum sentiunt.
- 40 Motus fetus qua ratione differat à quocunque alio motu.
- 41 Omnia signa prægnantia simul faciunt certitudinem prægnantia. *contr. num. seq.*
- 43 Signa prægnantia sunt communia menstruum retentioni.
- 45 Conceptus principium nascitur. *& later ipsius mulieris.*
- 46 Conceptio tunc certa est, cum septem diebus semen in utero manserit.

- 47 Experimenta ad explorandam prægnantiam fallacia.
- 48 Mulla quid.
- 49 Mulsim quid.
- 50 Periculosum est tormina prægnantibus excitare.
- 51 Mulla menstrua provocat.
- 52 Suffusus experimentum ad prægnantiam explorandam.
- 53 Suffusus menstrua provocat.
- 54 Alia experimenta ad explorandam prægnantiam.
- 55 Experimenta ad cognoscendum, an conceptus mas vel femina sit, fallacia sunt.
- 56 Nullum signum est tam proprium prægnantia, quam sit etiam quibusdam morbis commune.

An prægnantia ex certis quibusdam signis possit infallibiliter cognosci.

QUÆSTIO I.

Purimum, ac pluribus nominibus huius tituli argumentum esse Iurisperitis necessarium credo, quod nulli dubium futurum sit; liquidem primo circa prægnantiam sæpe in dubium vertere illis occurrit, utrum prægnans mulier sit, nec ne; præsertim cum, marito ab intestato decedente, ac uxore prægnante relicta, vel quæ prægnantem se esse dicat, proximi in hæreditatem admitti cupiunt ipsius defuncti, que tamen, si mulierem verè prægnantem esse deprehendatur, ad ipsum uterum proculdubio pertinet. *l. Cum quidam. ff. de acquir. hæred. & casus proponitur à Cagnolo in l. si quis prægnat. ff. de reg. iur. Tom. 3.*

Quinetiam ubi torqueri mulierem oporteat, minus illud executioniemandari potest, ea gravida existente. *l. Prægnantis. ff. de Pœnis. Clar. in §. fin. quæst. 64. num. 22. Menoch. de Arbitr. Ind. lib. 1. quæst. 86. num. 10. Farinac. Var. quæst. & opin. comm. crim. quæst. 41. num. 78. quod ampliat, ut neque verbis minitabundis terri possit. num. 84. sic & ubi damnari debeat ad ultimum supplicium, vel etiam ad corporalem aliquam penam, minus feri potest quando utero gerit, & differri executionem jubent leg. Clar. ubi supra quæst. 57. num. 5. Covarr. Var. resolut. lib. 3. cap. 4. Tom. 2. Quinimo neque si bannita sit gravida mulier, impune occidi potest. Duen. reg. 68. littera D. limitat. 7. licet contrarium sentiat Marc. Mant. sing. 10. num. 6. multique insuper privilegiis mulier, cum utero gerit, gaudet, tradente eodem Marc. Mant. ibid. num. 1.*

Cum ergo dubitari aliquando contingat inter Iurisperitos, qui Iustitiam administrant, an mulier aliqua prægnans sit, eamque rem Medicis decernendam ipsi remittant, necessario de prægnantia nobis agendum erat, circa quam primo videndum,

an de ea possit haberi certa ac infallibilis cognitio; debinc quædam signa potiora ac tutiora sint, quæ ad ejus cognitionem nos deducere possint. sed ponamus primo nonnullas conclusiones, quarum prima hæc est: Prægnantia vel est ante quatuor menses, vel post; ante difficillime, post facilius cognosci potest.

7 Secunda conclusio: Prægnantia in quo cunq; tempore sit nullatenus cognosci potest per signa quædam certa, infallibilia, demonstrativa, ac evidentiâ.

8 Tertia conclusio: Prægnantia per aliquas conjecturas, & signa quædam probabilia aliquo modo cognosci potest.

Prima conclusio à nemine controversitur, est enim satis per se cuiuscunque nota; Nam mirari subit in sacra historia, Gen. 38. quod Thamar in 3 mense ex tumore tantum ventris deprehensa sit gravida, nisi quod tum gemellos gestavit insigniter illi ventrem tumefactum fuisse necesse est. sed contra secundam conclusionem manifeste pugnat Cagnol. doctus Iurisprætus in cit. l. si prægnans. num. 5. Quem sequitur Gharba in Conf. Messan. cap. 8. Glof. 2. à num. 5. ad plur. segg. qui tanquam si obstetriciam artem mille annis, vel supra exercuisset, multo plura, quam medici omnes in ea re se cognoscere præmonstravit, cum per definitivam quandam sententiam, &

9 contra Physicos canones, ut ille inquit, promulgaverit; prægnantem & probabiliter, & per demonstrationes cognosci posse, & tamen signa ab eo tanquam certissima adducta, non sunt ex certioribus, ut videbimus; mirum tamen non est futorem ultra crepidam ad iudicandum prætergressum, longe à rei veritate aberrasse, exultationem tamen indignus non est, cum Cagnatus præceptor meus in libello

11 de mor. caus. par. affirmaverit, intra vigesimum à conceptione diem deprehendi posse, an mulier gravida sit, sed cum non definiiverit, utrum infallibiliter cognosci possit, an tantum conjecturaliter, licet ejus assertionem interpretari, quod de probabili ac conjecturali, non vero de necessaria cognitione intellexerit: nam & ipse Hipp. in lib. de Natur. Puer.

13 & Aristot. de hist. Anim. cap. 4. apertissime fatentur, difficillimum esse deprehendere prægnantiam; quomodo autem non pudicum esse Medicinæ parentem Hippocratem, si infallibilis ejus rei cognitio haberi potest, de aliquibus hæsitasse, utrum prægnantes essent, nec ne, ut de Temenei sorore, & de Tecomei annonæ Præfæcti filia ipsemet fatetur? quomodo non erubuit Avenz. in propria uxore prægnantiam non deprehendere, & propinasse prægnanti solutivum medicamentum forte, ut fatetur lib. 2. Theistr. c. 1. tract. 3? ex hac ergo tantorum virorum hæsitacione conclusionem jam ratam habeas, non posse infallibiliter cognosci prægnantiam, sed solum probabiliter, & ita tenent Medici omnes multo magis, quam Cagnolus in ea re experti. quorum satis fit recentiores aliquos adduxisse; Andr. Laur. Anatom. lib. 8. cap. 4. in fin. Valles in 4. Epid. tex. 49. Sanctor. de Sanctor. in meth. vitand. error. lib. 1. cap. 28. & segg. Fortm. fidel. 3. de Relat. Med. cap. 4. Cadronch. in sua Method. testif. cap. 12. nec dissentit Varand. de morb. mul. lib. 2. cap. 2. Mercurius in lib. cui tit. la Commare lib. 1. cap. 10. & alii, quos longum esset recensere.

16 Sed signa tam à Cagnolo, quam à Cagnato adducta quicquam certi infallibiliter demonstrare nullo modo possunt; immo nec cætera quæcunque ab aliis auctoribus proponuntur, de quibus in quæstione

seq. exquisitorem, quoad licebit, mentionem habebis. Sed examinemus primo signa à predictis relata, ut manifeste appareat ea esse omnino fallibilia, & nos decipere, & ipsas etiam mulieres posse, unde, non esse illis omni ex parte fidendum, denique cognoscatur.

Primum ergo signum à Cagnolo adductum, ventris est indies tumefactio, ex qua in sacris Gen. c. 38. vers. 24. deprehenditur prægnantia in Thamar, cum dicitur: Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumescere. Sic & Plautinus ille adulescens in Trucul. Act. 1. Scen. 2. ajebat:

D. Quid ais tu? quæ nunquam fui prægnans, qui parere potuit?
Nam equidem uterum illi, quod sciam, nunquam extumero sensi.

& Calisto ob eam ipsam ventris turgentiam deprehenditur prægnans esse à Diana, ut ex Ovid. 2. Metam. habetur; quæ tamen ex aliquo morbo, & præcipue ex menstruum retentione, ex hydrope, ex ventositate facile provenire potest. quamobrem merito à cæteris DD. hoc signum respuitur, neque

18 ex eo probari posse prægnantiam asseritur. Mascard. de Probation. concl. 1147. num. 16. vol. 3. Neque dicat quis hanc ventris tumefactionem diverso penitus modo fieri ab ea, quæ ex morbo causatur, & visu etiam apparere diversam, quia in prægnantia paulatim & ordine quodam procedit, ventris indies

19 incrementum, in morbo vero vel affatum, vel nullo servato ordine, & in prægnantia quidem tumorem apparere non durum, ut ex viscerum scirrho, non mollem, ut in hydrope, sed modice reitentem, neque expansum & diffusum, ut in aquoso vel ventoso tumore, sed leviter acuminatum. Nam hæc tam subtiles, immo potius tenues speculationes, ac animadversiones bene quidem in libris explanantur, in practico tamen actu omnino in auras ob eorum tenuitatem evanescent; non ergo hæc aliquid certi promittere possunt, nec illud operari valent, ut indubitato sententiam nostram de ea re proferre liceat.

Quinimo in conclusione uteri tam similis est hæc tumefactio ventris ei, quæ ex prægnantia provenit, ut Hipp. lib. 2. de morb. mul. inter alia, ventrem non solum intumescere dixerit, sed pro temporis ratione, ut in prægnantibus fieri solet, incrementum, quod ad septimum vel octavum etiam mensem mulieres fallere consuevit; inexpectat enim, ut ipse dicebat, ex hoc utero se gerere credunt.

Secundum signum relatum à Cagnolo, & à Masc. 20 de probat. concl. 1208. nu. 10. vol. 3. est lac in mammillis, & earum tumefactio. at neque hoc adeo concludenter prægnantiam probare potest, ut videtur vir Bald. ab eod. Mascard. citatus: nam & absque eo, quod mulier utero gerat, lac aliquando in mammis illi innascitur, asserente Hipp. Aph. sect. 5. Aph. 39. si mulier lac in mammis habet, neque gravida est, neque peperit, huic menstrua defecerunt, ex quo repetit Avic. 12. tertia. c. 3. & idem Hippocrates, ubi proxime, in uteri conclusione lac appetere, parturque intumescere dicebat. sed quid, quod non solum in mulieribus etiam non prægnantibus, & quæ non 21 pepererint, sed etiam in viris lac in mammillis colligi interdum consuecat? quod quidem & ego vidi, & alios vididisse scio, & testatum reliquit Arist. lib. 1. de hist. anim. cap. 12. & 3. ejusd. cap. 20. Avic. ubi proxime. Mercur. de morb. mul. lib. 3. c. 1. Silv. Centro. Med. contr. 69. paulo ante med. & plura ejus rei exempla habes apud Schench. obser. suar. lib. 2. titulo de mam-

millis.

millis. Quinetiam Cardanus Aphor. sect. 5. Aphor. 37. & supra citatus Mercur. referunt testimonio illorum, qui novum Orbem lustrarunt, viros pene omnes certis quibusdam locis maximam lactis copiam generare, quod testatur etiam Baricellus de Lacte, cap. 25. apud quem alia nonnullæ historiæ habentur de lacte in maribus cæterorum animalium generato; sed & Mathiol. Epistol. lib. 3. de hircis Boëmicis lacte fecundis mentionem habet.

23 Ex quibus patet, conjecturam quæ ex collectione lactis in mammis sumitur, esse satis fallacem, & nulla ex parte certam. Sed dato etiam, quod certam præsumptionem prægnantia faceret, adhuc leve signum, & non perpetuum hoc esset, cum lac non nisi post aliquos menses in mammis colligatur, teste Gal. comm. Aph. 5. Aph. 52. scilicet post tres aut quatuor menses à conceptu, ut firmat Hipp. & cum eo

24 DD. omnes. Laurent. Anat. lib. 9. quest. 3. hoc ergo signum, cum non sit perpetuum, erit insufficienti; nam ante quatuor menses, cum major difficultas cognitionis prægnantia urget ex prima conclusione, nullum ex eo indicium sumere licet, at neque in ea, quæ lac præbens concepit.

25 Sed quod maxime infirmam reddit conjecturam prægnantia ex lacte desumptam, illud est, quod etiam in virginibus adhuc virum non expertis lac in mammillis colligatur, quod probant abunde Joubert. lib. 5. error. pop. c. 3. Laur. Anat. lib. 8. q. 2. Nanc. in anal. Mercur. ad Maur. lib. 4. c. 5. & licet distinguant, quod lac

26 in virginibus, vel in mulieribus, quæ nec conceperunt, nec pepererunt, & in viris, neq; album sit, neq; consistens, & omni boni lactis conditione destitutum, & quantitate etiam modicum, hoc tamen nihil magis in ejus rei cognitione doctos nos facit, cum

27 & in prægnantibus lac prævæ qualitatis, & quantitate paucum, & nutritioni minime aptum generetur, ut testatur Gal. 1. de sanit. tuend. cap. 9. class. 2.

28 Defectum porro menstruum pro tertio signo à Cagnolo adductum, omnium esse fallacissimum jam novimus Medici. Sed non solum ex menstruum defectu non potest certo affirmari, mulierem in utero habere, sed neque ex eorum apparentia pro certo judicare possumus, illam utero non gerere, cum & quædam sint, quæ prægnantes menstruant, & vice versa alia sint, quæ nunquam aut raro menstruant, & concipiunt. Mirum dixerim, mulierem nuptæ davi, quæ septem filios peperit; hæc multum purgatur, & assidue, tamen non concipiebat, nisi per tres aut quatuor menses illi menstrua destitissent. tunc concipiens, filios obæulos carnososque edebat, & nono quidem mense verè pariebat; nam à defectu menstruum semper ad diem partus duodecim, aut tredecim menses intercedebant. multa insuper exempla mulierum quæ menstruis destitutæ conceperunt, habes apud Schench. lib. 4. obser. tit. de conceptione, & facit historia 5. Epidem. ab Hipp. enarrata de uxore Gorgiæ, quæ quatuor annis menstrua purgatione privata, tamen concepit. de his autem dicebat Arist. 7. de hist. Anim. cap. 2. quod concipit, cum tantum humoris in eis colligitur, quantum iis quæ purgantur, restare solet.

Sed quid plura? lætentes mulieres concipere quotidie videbis, quæ tamen plurimum non menstruant. Recensentur & ab eod. Schench. plura exempla mulierum, quæ gravidæ existentes purgabantur, ubi dem tit. de Gravidis. & ego non multis abhinc diebus juvenulam curavi satis venustâ, Iuliam nomine, cuiusdam scribæ vel tabellarii uxorem, quæ cum an-

te quam conciperet non bene purgaretur, debinc utero gerens indefinenter purgatur, ita ut quotidie, & non menstruatim, ut in cæteris, sanguinem, atque illum quidem non improbandum ab utero redderet. est autem temperamento prædita bilioso, puella vero, quam ex ea prægnantia peperit, bene compacta, & obæsula est, & bene valet, ita ut hinc colligere facile liceat, quam vana sit ea graviditatis præsumptio, quæ ex defectu menstruum elicitur.

Quartum signum, quod ex Scrapione notat Cagnol. (licet Hipp. sit) sunt maculæ in facie, de quibus ita Hipp. in lib. de steril. prope princ. Quæ utero gerunt in facie maculam habent, quam Ephyllim vocant, & paulo infra, tales maculas habentes, scemellas gestare testatur, quod signum inter potiora à Cagnolo relatum, si quod aliud vanum, ac fallacissimum est, & quod non modo certi aliquid promittere non potest, sed neque quicquam probabilis; cum & plurimæ gravidarum tales maculas non habeant, ut quæ mares gerunt, ut elicitur ex Hipp. assertionem, immo neq; omnes, quæ scemellas in utero habent, & multæ non prægnantium iis maculis deturpentur, præsertim quæ aut non debito modo, aut non sufficienter purgantur. Non mirum vero est Cagnolum, qui Medicus nunquam fuit (ut ego credo, & ex his, quæ adducit aperte ostendit) his nugis adeo fidere, ut ex illis certam prægnantia cognitionem extorqueret velit; vere enim, si Medicus fuisset, has meras esse nugas cognovisset, ut alii Medici faciunt; & quamvis Hipp. hæc adducat, non tamen adeo illis fidebat, ut Cagnolus facit.

Nec minus, quam cætera jam commemorata omnia, fallacissimum prægnantia signum est extraneorum rerum appetentia, cum & in non gravidis aliquando reperitur, (sequitur enim ad aliquem stomachi, aut totius corporis morbum), & in gravidis perpetua non sit, sed ad tertium, aut quartum mensem tantummodo perduret, à secundo incipiens. Gal. 1. de Symp. caus. cap. 7. class. 7. Alex. probl. lib. 2. probl. 74. Avic. 13. tertii tract. 2. cap. 10. Pedemont. in addit. ad Mes. sam. 4. cap. 2. Neque etiam gravidis omnibus signum hoc est commune, sed iis præsertim familiari, quæ vel primiparæ sunt, vel in quibus vitiosi humores cumulantur in ventriculo; fit enim hoc vitium eodem modo, quo pica, seu citta, teste Gal. com. Aph. 5. Aph. 61.

Vltimum denique signum, cui plurimum tribuit Cagnolus, est, quando mulier sentit fetum in utero moveri; ac bene quidem se res haberet, si mulier certa esset, motu illum à fetu excitari, sed de hoc quomodo certa esse potest? Motus enim in utero aliquando ex humoribus, ex ventositate, ex mola excitari potest. Iure ergo Fortun. Fidel. ubi supra, etiam hunc motum in utero factum pro infallibili graviditatis signo respuit; neque enim certam habet significationem: unde inter alia, quæ ipsas prægnantes mulieres non modo, sed & obstetrices, ac Medicos decipere solent, hic motus est, teste Hipp. 2. Præd. At quæcumque, inquit, se concepsisse existimant, neque conceperunt, & multis mensibus decipiuntur, quod menstrua non compareant, & venter turgescere, ac moveri videatur, &c. quod quidem in mola fit; licet idem Hipp. in primo de morb. mul. in mola nullum sentiri motum voluerit, quod tamen experientia contrarium esse dicit doctissimus vir Petr. Sal. in Annos. ad Altem. pract. cap. 113, immo non solum moveri molam, sed eos motus, quos illa effingit, similes esse motui embryonis tradit Avic. 21. tertii tract. 2. cap. 18.

obnoxia sit, vel alias unquam fuerit; an aliquis experientia adeo recentis conceptus cognitionem certiorum habere non licet.

Ad conceptus ergo provecioris signa accedentes, ea ex variarum rerum consideratione haberi posse dicimus: nam quaedam ex parte matris, quaedam ex parte uteri & ventris, quaedam ex aliquibus accidentibus, aut affectibus eliciuntur, ut intra explicabimus. Ex matre igitur primo hæc habentur; facies 10 colore solito pallidior, ac magis extenuata absque hoc, quod ab aliquo prægresso morbo, vel evidenti quadam causa, ut timore, tristitia, jejuniis, vigiliis, aut huiusmodi quopiam originem habuerit. In fronte interdum maculas quasdam lividas, vel citrinas, vel aliquo externo colore cutem defædantes conspicimus, ac faciem universam lentiginibus alias mulieri non familiaribus resperfam. Oculi consueto contractiores, ac magis cavi existunt, & album ipsorum lividus evadit, vel ad quendam vergit citrinitatem, cui signo plurimum videtur tribuere *Hip. in lib. de sup. & in lib. de ster. cum dicat, si non ex aliis, saltem ex hoc prægnantem esse mulierem deprehendere poteris, tanquam hoc multo potius ac certiorum prægnantia significationem præbeat.*

Præterea oculorum pupillæ clariores evasisse videntur, præsertim in iis, quæ mares gestant, aut fortes fœtus, & aliquando album oculorum incrassatum videtur, ac veluti foras consueto magis prominere.

Pectus subinde, & mammas considerantes, sub lactis præcipue generationem, tertio nimirum, vel quarto prægnantia mensis, mammas dolere comperimus, dehinc paulatim quoque tumescere, earumque venas patentiores, crassiores, & colore liventes, vel citrinas apparere: arterias jugulum perreptantes, si paulisper mulier exerceatur, plus solito pulsare, ac quibusdam quoque cordis pulsus esse molestem, mammarum insuper papillas denigrari, & in iis, quæ mares in utero habent, sursum vergere, in iis, quæ fœminas gestant, deorsum inclinare, teste *Hippocrate in lib. cit. de ster. prope principium.* circa prædictas autem mammatum papillas circulus colore nigriusculus, & magis consueto fuscus animadvertitur. hinc etiam lac tertio, ut dixi, vel quarto mense de se significationem præbet.

Porro sub hoc idem tempus, immo & per mensem ante, vini ac cibi fastidia adveniunt: mulier non ut ante bene appetit, oris ventriculi morsum perfert, nausea, & vomitus & jejuna, & passæ indifferenter succedunt. os frequenti saliva abundat, & quibusdam amarifusculum cum jejuna evadit, quaedam eructatio acetosa, & ciborum exercet incoctio, quibusdam etiam extranea quædam, & à quotidiano ciborum usu abhorrentia expetuntur, quæ si denegentur, vel abortum faciunt, vel in syncopei facili negotio labuntur, atque hæc quidem in iis frequentius, faciliusque eveniunt, in quibus prævi humores dominantur; plerisque tamen rerum acerbarum, atque acrum, salutarum, aut acidarum, fructuum immaturorum ac precocium irrationale quoddam & inexplabile desiderium oboritur. quædam cibos quosdam peculiare, & qui antea 13 summopere arridebant, vinum, aquam è certo puteo aut fonte haustam, certas certorum locorum aut animalium carnes, ac edulia ita odio habent; ut, si ea sibi offerantur, vel casu viderint, vel nominari etiam audiverint, in animi defectum promptissime labantur. Quædam contra cibos, à quibus antea maxime alienæ erant, prægnantes insatiabiliter

se scire possint, ut firmat *Hip. de Genit. ex Med. vero experientia adeo recentis conceptus cognitionem certiorum habere non licet.*

Ad conceptus ergo provecioris signa accedentes, ea ex variarum rerum consideratione haberi posse dicimus: nam quaedam ex parte matris, quaedam ex parte uteri & ventris, quaedam ex aliquibus accidentibus, aut affectibus eliciuntur, ut intra explicabimus. Ex matre igitur primo hæc habentur; facies 10 colore solito pallidior, ac magis extenuata absque hoc, quod ab aliquo prægresso morbo, vel evidenti quadam causa, ut timore, tristitia, jejuniis, vigiliis, aut huiusmodi quopiam originem habuerit. In fronte interdum maculas quasdam lividas, vel citrinas, vel aliquo externo colore cutem defædantes conspicimus, ac faciem universam lentiginibus alias mulieri non familiaribus resperfam. Oculi consueto contractiores, ac magis cavi existunt, & album ipsorum lividus evadit, vel ad quendam vergit citrinitatem, cui signo plurimum videtur tribuere *Hip. in lib. de sup. & in lib. de ster. cum dicat, si non ex aliis, saltem ex hoc prægnantem esse mulierem deprehendere poteris, tanquam hoc multo potius ac certiorum prægnantia significationem præbeat.*

Pectus subinde, & mammas considerantes, sub lactis præcipue generationem, tertio nimirum, vel quarto prægnantia mensis, mammas dolere comperimus, dehinc paulatim quoque tumescere, earumque venas patentiores, crassiores, & colore liventes, vel citrinas apparere: arterias jugulum perreptantes, si paulisper mulier exerceatur, plus solito pulsare, ac quibusdam quoque cordis pulsus esse molestem, mammarum insuper papillas denigrari, & in iis, quæ mares in utero habent, sursum vergere, in iis, quæ fœminas gestant, deorsum inclinare, teste *Hippocrate in lib. cit. de ster. prope principium.* circa prædictas autem mammatum papillas circulus colore nigriusculus, & magis consueto fuscus animadvertitur. hinc etiam lac tertio, ut dixi, vel quarto mense de se significationem præbet.

Porro sub hoc idem tempus, immo & per mensem ante, vini ac cibi fastidia adveniunt: mulier non ut ante bene appetit, oris ventriculi morsum perfert, nausea, & vomitus & jejuna, & passæ indifferenter succedunt. os frequenti saliva abundat, & quibusdam amarifusculum cum jejuna evadit, quaedam eructatio acetosa, & ciborum exercet incoctio, quibusdam etiam extranea quædam, & à quotidiano ciborum usu abhorrentia expetuntur, quæ si denegentur, vel abortum faciunt, vel in syncopei facili negotio labuntur, atque hæc quidem in iis frequentius, faciliusque eveniunt, in quibus prævi humores dominantur; plerisque tamen rerum acerbarum, atque acrum, salutarum, aut acidarum, fructuum immaturorum ac precocium irrationale quoddam & inexplabile desiderium oboritur. quædam cibos quosdam peculiare, & qui antea 13 summopere arridebant, vinum, aquam è certo puteo aut fonte haustam, certas certorum locorum aut animalium carnes, ac edulia ita odio habent; ut, si ea sibi offerantur, vel casu viderint, vel nominari etiam audiverint, in animi defectum promptissime labantur. Quædam contra cibos, à quibus antea maxime alienæ erant, prægnantes insatiabiliter

avent,

avent, & eos summa cum voluptate prægustant; ac mirabile quidem est, hæc rerum desideria, vel ab eis aversionem in ipsis etiam extra prægnantiam, ac per longum tempus, immo toto vitæ curriculo interdum perdurare. Mulierem vidi, quæ, cum ante quam utero gereret, vinum, ut alia facilius, amaret, prægnans facta ab eo ita alienata est, ut jam per multos annos ne odorem quidem illius perfentire valeat. aliam novi, quæ omnia salita odio habet, cum tamen in prægnantia non nisi salitis cibaretur. Pejor earum conditio est, in quibus humores naturalem statum longe prætergressi, terram, carbonem, cretam, calcem, glaciem, stuppam, crudos pisces aut carnes, & absurdiora quædam expetere eas cogunt, ita ut non nisi risu excipi aliquando possint huiusmodi prægnantium appetitus.

Vidi quæ equum exenteratum conspiciens hepatis equini desiderio flagraverit. quædam insuper proprii mariti barbam moribus appetere aventem, & non nisi desiderio sæpius expleto quietem habuisse. Altera pistoris humero satiari volebat, quem humeris denudatum quotidie pertransentem observaverat, & non nisi pretio ultra pistori oblato, & ejus humero avide commorfo, ab eo desiderio abstinuit. quam historiam cum aliis pluribus, quæ risum lectori excitare possunt, recitat *Schenck. observ. suarum lib. 4. de Gravidis.*

14 Sunt præterea nonnullæ, quæ jejuniis tolerare nequeunt; quod si jejuna cogantur, animo facile linquantur. quod symptoma & alia ac modica quidem ex causa evenit aliis quibusdam, ut si longiori tempore stare cogantur, vel diutius sedere, vel ubi nimis arde vestibus præcinctæ fuerint.

15 Venter cum his indies tumescere observatur, ac consueto magis calens percipitur, tumor autem non durus, nec laxus apparet, aut diffusus, nec ex eo venter tensus remanet, sed cum leni quadam renitentia mollis reperitur. dolor levis inter umbilicum, & pecten subinde angit, ac procedente tempore motus quidam suavis, ac ordinatus tangenti persequitur, quibusdam vena quædam nigra ab umbilico ad pudenda protenditur; & universum imi ventris venæ crassiores, & obscuriores apparent.

16 Os uteri in conceptionis principio facile tangitur, & absque manifesta duntie conivere videtur: hoc enim maximum est mulieris, quæ concepit, indicium, inquit *Gal. de Nat. facult. lib. 3. cap. 3. class. prima, & 6. de loc. aff. cap. 5. class. 4. & 5. Apper. 51. extr. ord. class.* succedente vero tempore, difficilium, ac multo magis quam extra prægnantiam, uteri os tangere licet, remanente quippe ad superiora utero, & circa conceptum fetum sese recolligente. succedit menstruum totalis defectus, cujus loco in iis, quæ sanguine abundant, hæmorrhoides, licet raro excitantur; frequentius ad superiores partes caput nimirum recurrentis hæmorrhagiam excitat; sed & interdum, licet rarissime contingat (tamen aliquando evenire ipsemet vidi) vomitu sanguis rejicitur, vel alia ex parte foras prodit, hæc tamen etiam extra prægnantiam ex menstruum defectu eveniunt.

17 Ex universo demum corpore habentur aliqua prægnantia signa; siquidem ejus color ad citrinitatem quandam inclinatur, aut livorem, præsertim in iis, quæ fœcellas gerunt: ubi enim mulier gravida est, rota pallida redditur. *Hippocrates in princip. de morb. mul. ubi & ejus rei rationem habes.* succedit ejusdem corporis gravitas, ac pigritia, & desidiosa; qui-

budam, tradente *Aristotele 7. de hist. Anim. cap. 4.* tumores exulcerationesque carnis in cruribus, atque inferioribus membris exoriuntur, eademque partes interdum veluti chacheticis, aut hydropicis inflantur, & aquoso tumore extuberant, is præcipue, quæ cæteris magis pituitose sunt, & humido dotata temperamento. Venæ non mammarum solum ac ventris, sed etiam corporis totius procedente tempore incrassantur, & in lividiorem colorem nativum mutant. superveniunt præter hæc alia insuper symptomata primis præsertim mensibus, ut dixi supra, capitis nimirum dolor seu gravedo, vertigo, oculorum obtenebrationes, oscitationes frequentes, & huiusmodi. Mæror, & subinde lætitia absque ulla rationali causa, veluti in melancholicis excitantur. est etiam quando pili ex consuetis locis desiliant, & in non consuetis repullulent, *cod. Arist. teste ubi supra.* Dorsum tactu frigidum sentiri tradunt aliqui, collum vero calidum. *Aet. serm. 16. cap. 8.* Alia quoque recentere posse signa prægnantium indicantia, quæ breviteri studens omitto; cum alias non magis momenti sint, ac minus fallacia, & tutiora existant, quæ commemoravimus. quorum profecto alia ab aliis auctoribus adducuntur, nonnulla experientia habentur, præcipua vero ab Hippocrate proponuntur in *lib. de Genit. de Superfæt. de Steril. & in aliis,* qui ad mulieres spectant à *Galeno sparsim in multis locis. ab Avicenna 21. tertii tract. 1. cap. 13. ab Aet. serm. 4. cap. 8. lib. 4. à Raf. 22. Contin. tract. 6. cap. 1. & ab aliis omnibus præcitis, præsertim vero ab iis, qui de mulierum morbis, aut de iis, quæ ad mulieres pertinent, scripserunt in propriis capitibus de Prægnantia; exquisitius tamen, quam ab alio quocunque, & copiosius à *Marinello de medic. mulieb. lib. 3. cap. 2.**

Ceterum experimenta, quæ ad ejus rei periculum faciendum proponuntur, sicco, ut ajunt, pede 18 data opera pertranlire in animo habebam, cum & minus tuta, & omnino fallacia esse & experientia docuerit, & supra jam à nobis ipsis firmatum sit; cum tamen nonnulla eorum nobis sese offerant, quæ experiri absque ullo prægnantis incommodo licet (quamquam & hæc ipsa pari fallacia non destituti scio) volens proponam, quorum primum *Hippoc. est in lib. de nat. mulier. vers. fin. ubi hæc habet.*

Si periculum facere velis in muliere, prægnans 19 sit nec ne, terra Erythra aut rubrica oculosilicis, sique medicamentum intro subierit, prægnans est, sin minus, minime. Quid vero sit terra Erythra, aut Eretria, non satis constat, cum nullus recentiorum adhuc determinaverit, quantum ego venari potui, & testatur etiam *Celsus in de Metall. lib. 1. cap. 11.* de ea mentionem habet *Diosc. lib. 5. cap. 128.* eamque duorum generum esse tradit; alterum colore vehementer albo, alterum 20 cineritio. Eretriam oppidum fuisse Eubœæ constat ex Plinio, unde fortasse ea terra advehebatur. Rubricam vero licet non omnino notam, non tamen ut prædicta Eretria Terra, ignotam voluit, terram esse rubram, qua lignarii fabri lineas ducunt, atque inde rubricas nomen deduxisse, quod hæc terra olim notabantur, dicitur vero hæc rubrica fabrilis; nam & altera est, quæ Synopica appellatur, quod ex Synope Cappadociæ, vel Galatiæ urbe ad Pontum Euxinum sita, & magni illius Mithridatis patria, teste *Herod. in Clio, seu lib. 1. antiquitus 22*

apporta-

- afportatur, & hanc *Matthiol. in Dioscor. lib. 5. cap. 71.* Bolum Armenam vulgarem esse tradit. Adit *Celsus. ubi supra ex Dioscor. tertium rubricæ genus, quod terram Lemniam esse dicit cap. 13.* de qua vero intellexerit Hipp. mihi non constat. utramque usurari posse mihi persuaserim: non multum enim inter se fortasse manifestis qualitibus differunt.
- 23 Aliud experimentum ponitur à Mizaldo, & recitatur à *Weber. lib. secret. 5. cap. de morb. ventr.* & est tale: Mulierem in æreo vase urinam reddere cura, & noctem unam acum ferream, ac perpolitam in vas immerge urinam prædictam continens. si prægnans est, acus maculis rubris distinguetur, sin minus, nigrescet, vel ferruginea aut æruginosa evadet.
- 24 Tertium experimentum est *Fernel. Patbol. lib. 6. cap. 17.* qui, si prægnantis, inquit, urina vino misceatur, elixarum fabarum iuculo simillima evadet. Huic experimento addit *Varand. de morb. mul. lib. 2. cap. 2.* quod si urina tribus diebus reservetur, dehinc per pannum coletur, & appareant animalcula quædam veluti pediculi, prægnans mulier est. debet autem urina in loco Soli minime exposito, vase bene cooperto asseruari, ac per rarum linteolum transcolari. Sed de urinarum fallacia pluribus agere inanis opera esset, veluti inane & quicquid ex earum qualitate deprehendum nobis promittunt nonnulli auctores; non minus enim ex urinis prægnantem esse mulierem quis unquam cognoscat, quam si ex istisde urinis intimas atque occultas ejuldem mulieris cogitationes expiscari velit; & deridendi sunt tanquam falsi impostores, auctores illi ac omnino imperiti Medici (nam semper audacia vel impudentia ignorantiam concomitatur *Hippocr. testis in lege*) qui ex urinae solius inspectione tale quid se conjicere jactant, quibus tamen si necesse urinas vitorum, aut brutorum conspicendas objicere, prægnantiam etiam in viris, aut brutorum manibus præsentem esse judicabunt, quod quidem plures docti viri testantur. ex quibus satis sit adduxisse *Valles. contrav. Med. lib. 3. cap. 28. Joub. lib. 3. Error. popu. cap. 3. Salvoian. de Virin. lib. 2. cap. 8. in sup. Forum. Fidel. de Relat. Med. cap. 4. Mercur. in lib. della Commare lib. 1. cap. 10. & lib. 2. Err. pop. cap. 29. Plater. Quæst. Med. Parad. num. 69.* qui omnino Medico indignum existimat, ut tale quid jactare audeat.
- 28 Sed addunt nonnulli his experimentis etiam subsequens: Sanguinis prægnantis mulieris, vel quam prægnantem esse suspicamur, gutta aliquot in aqua ponuntur, quod si ex fundo petant, salva res est, sin minus, prægnans non est, horum vero experimentorum rationes præterquam quod difficile est afferre, non est aptus hic locus.
- Verumtamen cum jam quoad permillum nostris viribus fuit, accuratius signa ac indicia, quæ in pluribus, & ut plurimum in prægnantia apparent, attulerimus, ad ulteriora progrediamur, & quod non minus negotiorum facies sit, edocendum nunc est, quomodo hæc ipsa indicia distinguere liceat, cum ex prægnantia eveniant, ab his quæ non ex prægnantia, sed ex affectu quodam præternaturali ac morbo suboriri consueverunt, his prorsus non dissimilia.
- 29 Sciendum ergo, duos præcipue esse affectus, qui prægnantiam similia de se indicia produunt, menstruum scilicet retentionem frequentius, molam vero multo rarius. addi etiam potest ex *Hipp. 2. de Morb.*

mul. vers. med. uteri clausura seu conclusio; nam & ex hac eadem, qualia prægnantibus ad septimum & octavum usque mensem contingunt; at menstruum defectus deprehenditur, si morbum aliquem præcessisse mulier consteatur, ut febrem, viscerum obstructions, & hujusmodi; quin etiam, & cum ex retentione menstruum horrescentes febricitant, molam vero tales morbos præcessisse opus non est, sed ex se in sana muliere oriri potest: in menstruum insuper retentione dolores, ac ponderositas quædam in utero, ac imo ventre suboriuntur, quotiescunque tempus accedit, quo mulier menstrua patiebatur, vel menstruari debebat.

Symptomata porro, de quibus mentionem fecimus, in prægnante usque ad quartum mensem ad summum perdurare solent; hinc vero remitti sensim incipiunt: in ea vero quæ menstruum defectu laborat, tardius ut plurimum comparant, & postquam apparuerint, non remittunt, sed potius augetur, quousque Natura aut arte, menstrua ac consuetu purgatio procuretur. quin & in non prægnantibus inæquales apparent horrores ex menstruum retentione, & lumborum, colli, ac capitis dolores, faciei vero pallores, oculorum contractiones, pupillarum claritates in non prægnantibus vel omnino non observantur, vel longo post tempore; nam pallores, & oculorum contractiones in prægnante ob id sunt, quia fetus meliorem sanguinem à matris venis exugens, matris corpus veluti exangue relinquit: at in ea, quæ menstruum defectu non ex prægnantia laborat, tantum abest, ut hoc eveniat, quod potius contrarium accidit, remeant enim retentus sanguis ad superiores venas, unde est, quod ex menstruum retentione nonnullas pinguioribus, non tamen coloratioribus evadere videbis. In non prægnante etiam gravitas in pudendis, & imo ventre apparet, nec dolor lenis, ut in prægnante, ea loca occupat, sed aliquando multo acerbius.

Mammæ etiam consideranti, & universi corporis venas in prægnante, una pars altera magis tumet, dolet, ac livet, & magis solida visitur, insignioreque venas, ac nigriores in una parte, quam in altera visuntur, prout fetus in dextra vel sinistra magis parte commoratur, prout mas aut femina est, prout calidior aut frigidior, nisi gemini in utero sint, quod tamen rarius fit: at in ea, quæ non menstruat ex morbo aequaliter una atque altera mamma, & una atque altera pars dolet, ac tumet, pariterque patent, & nigras venas habent, licet negari non possit, aliquando etiam remeantem ab utero sanguinem in non prægnante ad superiora, magis ad has, quam ad illas partes tendere, nimirum magis ad dexteram, quam ad sinistram, & econtra.

Prægnans coitum odio habet, vel saltem ejus desiderium in ea languet, ea vero, quæ menstrua purgatione destituitur, ejus desiderio magis flagrat ob retentum sanguinem, corpus partemque genitales calfacientem, ac multo quam ante libidiniosior est, præcipue ubi sanguis calidior sit, & acutior.

Tumor denique ventris in prægnante sensim, ac secundum temporis rationem, & absque ullo gravitatis sensu, aut molestia increfcit; ubi autem menstrua extra graviditatem retenta fuerint, tumor nec pro ratione fit, nec citra gravitatis sensum, ac molestiam, quin etiam non nisi longo post tempore, & tunc paucorum dierum termino multo magis, quam pro

pro ratione augetur, quia in prægnante sensim, ac quotidie sanguis ad uterum fertur. *Hippocr. in lib. de Nat. Puer.* in defectu vero menstruum, vel sanguis ad superiora irrepsit ventrem inanem relinquit, vel interdum impetu quodam ad consuetas vias ruens subitaneum tumorem excitat. Instante porro purgationis tempore, & à copia simul, & à mala sanguinis qualitate stimulatam Naturam impetum faciens dolores acerbiore excitat, corporis rugitus molestant, renum dolor, & gravitas, mammarumque insuper, & pectoris dolorifica sensatio, aliquando etiam urina copiosior redditur, Natura per vias urinæ superfluentis humoris portionem demandante.

In menstruum quoque retentione tumor, si appareat, vel inanior est, vel multo magis, quam par sit durus & protensus; venter etiam percussus interdum ob collectam ventositatem resonat; quod si motus aliquis persentitur (nam & sæpe nullus persentitur) is non continuus est, sed per intervalla, & absque ratione excitatus. Motus enim fetus statim quibusdam diei horis facile percipitur, & maxime diluculo, cum mater ipsa novo alimento indiga, suam indigentiam fetum experiri cogit, unde etiam aliis horis fetus motu se magis prodit, si mater nimis jejuna permaneat. De motu tamen hujusmodi dicebat *Hipp. in lib. de sterilibus*, quod si transacto tertio aut quarto mense nullus percipiatur motus, hic certe morbum adesse aliquem suspicaberis.

Ex eadem motus varietate poteris molam à prægnantia distinguere; præterquam quod muliere se ad alteram partem convertente, simul etiam Mola veluti pondus ventri inhærens convertitur, ac probabitur. lac in mola non innascitur, quod etiam *Hipp. ubi supra* testabatur; non innascitur, inquam, debito tempore, & cum nascitur, paucissimum, ac præve omnino qualitatis est, & colore lividus. testatur enim *Salvius in annot. ad Alton. pract. cap. 115.* in mola experientia cõmpertum esse, & motum apparere, & lac etiam in mammis colligi, ut supra repeti.

In prægnantia, ut dixi, nullus est in ventre gravitatis sensus; nam conceptus naturalis est quasi pars ipsius matris, & dicitur portio viscerum matris, l. *Temporibus*, §. ex hoc rescripto. ff. de Ventri. Inspe. §. si quis Ancillam. de leg. Glof. m. l. si prægnans. ff. de Evict. Inf. in l. Inter stipul. §. si quis ancillam. num. 2. ff. de verb. oblig. Porrius in præd. §. si quis ancillam. num. 3. tit. de legat. & jure; quia fetus, seu conceptus in utero respondet proportionem fructibus arborum. *Gal. 11. de simpl. med. fac. cap. de ovis. class. §. & 4. Aphor. 1. extr. ord. class. Plur. arch. ex sententia Stoicorum, lib. 5. de Placit. Philosoph. cap. 15.* licet l. m. l. Falcidia la 2. ff. ad l. Falcid. & ibi Glof. negaverit partum ita esse partem matris, sicut fructus pendentes sunt partes arboris, quod & ex nostris firmat *Theophr. de caus. plant. lib. 1. cap. 1.* sed fortasse diversus est sensus. Iatis nobis sit, quod cum conceptus sit veluti pars ventris, mirum non est, si illum minime graveat, nam, ut *Lucret. lib. de Rer. Nat. canebat:*

*Et sua cuique homini nullo sunt pondere membra,
Nec caput est oneri collo, nec denique totum
Corporis in pedibus pondus sentimus inesse.*

Mola vero, quia est quid morbosum, nec idcirco est aut dici potest pars ventris, idcirco illum maxime gravat, & indices gravitas illa adaugetur, si & ipsa mola mole increfcit.

Præterea tumor ventris in mola renitentior ac durior est, & si illum comprimam, manum effugere comperies, ut apostemata, quæ folliculo vestiuntur, factitare solent.

Alia insuper sunt indicia, quæ possunt adminiculi, mulierem in utero molam, non autem verum habere conceptum, ut si cum viro eodem per plures annos sterilis commorata esset, si annofa jam sit, aut vir ejus valerudinarium diu vixerit, aut longo morbo laboraverit; ex his enim paucum ac morbosum semen decidi necesse est, quod quia ad generandum minime aptum est, & mulieris fortasse uterus concipiendi avidus, ab utero quidem excidit, interim utero proprium mulieris semen concipiente, ut Deo dante in seque quæst. patebet. sic etiam, si constet virum suum natura steridem extitisse, mulierem autem fecundam, ac sanguine multo refertam, calidique temperamentum; vivida enim Natura potius aliquem conceptum, quam nullum procreare studet.

In lac præsentibus mulieribus denique prægnantia deprehenditur, si cum iis symptomatibus quæ prægnantibus supervenire retolimus, mammæ extenuentur, absque hoc quod menstrua in solita quantitate appareant, nam alias solent tantisper fluere cum concipiunt, si lac imminuat, ac tenuius, & aquosius, & magis præve qualitatis, ac coloris efficitur, & si cætera eveniant, quæ aliis prægnantibus evenire narravi; nam in lac præsentibus hæc multo facilis apparere consueverunt ex eo, quod facilis eorum corpus pravis repletur humoribus ac spiritibus, & sanguine vacuum non ex prægnantia solum, sed ex lactis exhibitione promptius reddatur.

PARS SECVNDA DE SVPERFOETATIONE. S V M M A R I V M.

- 1 Nonnulli negant dari superfætationem.
- 2 Vterus conceptio semine illico secundam os ardetur, & claudunt.
- 3 Conceptio dicitur quasi comprehensio.
- 4 Os uteri ita in conceptione contrahitur, ut ne specilli quidem mucronem admittat.
- 5 Non datur superfætatio. Contrarium num. 11.
- 6 Superfætatio secundam Valverdam est quid commensuratum.
- 7 Vnde demonstratur facta superfætatio.
- 8 Tempus partus geminorum varium est pro varietate temporis conceptionis.
- 9 Vno eodemque tempore concepti eodem tempore nascuntur.
- 10 Exemplum Valverde de rivico relatam ad superfætationem. consutatam num. 21. 24. & 26.
- 12 Superfætationis exempla.
- 13 Prima ratio ad demonstrandum, dari superfætationem.
- 14 Gemelli sexu distincti, isdem secundis non involuntur. & cur. ibid.
- 15 Mafculum semen calidius & fecius.
- 16 Secunda ratio.
- 17 Imaginatio non agit ex electione.
- 18 Qua ratione conveniunt utero fiat nova conceptio.
- 19 In quibus mulieribus fiat superfætatio ex Hipp.
- 20 Arreæ quæ.
- 22 Terræ proportione respondet Mater.

- 72 Superfoetantes multum habent sanguinem.
23 Mas calidior est femina.
27 Cur femina cæterorum animalium minus superfoetent, quam mulier.
28 Canis superfoetatur.
29 Ratio cur mulier superfoetetur.
30 Cur mulier prægnans coitum admittat.
31 Bæstie quomodo appetant.
32 Finis coitus in brutis est conceptio.
33 Homo præter appetitum sensibilem habet etiam intelligibilem.
34 Voluntas recto ordine quomodo moveatur ad appetendum ea, que vult.
35 Superfoetatio in cane unde fiat.

An detur Superfoetatio.

QVÆSTIO III.

DE superfoetatione hic agere eo nomine operæpretium esse duxi, quod nonnulli casus evenire possent, in quibus & de superfoetatione, an detur, & de eius natura dubitare Iurisperitis contingat, ut si mulier prægnans à marito relicta iusto mense priorum foetum pariens, mox ab obitu mariti per longum tempus alium pareret, qui superfoetatus post eius obitum fortasse sit, ita ut & de mulieris pudicitia, & de foetus posterioris legitimitate dubitari eo casu posset, & si alia his similia contingant, idcirco videndum primo, an detur superfoetatio, cum nonnulli negaverint dari, inter quos B. Augustinus lib. 5. de Civ. Dei, cap. 6. nec non alii quidam Doctores, referente Gloss. in l. Antiqui. §. sed. ff. si pars hered. per. & ratio præcipua eorum est, quod uterus conceptio femine supra illud ita recolligatur, ipsumque tam arte amplexetur, & undequaque circundet, ut vacuum in ejus cavitate locus nullus maneat, ut demonstrant omnes de ea re verba facientes, & sensui ipsi obijciunt Anatomici. Pareus sue Chirurg. lib. 27. cap. 3. Andr. Laurent. Anatom. lib. 8. quæst. 22. & lib. eod. cap. 4. unde idcirco actio hæc dicta est conceptio, quasi comprehensio. Gal. 1. de sem. cap. 2. class. 1. Addunt, quod os interius ipsius uteri adeo communitur & conniveat, ut ne specilli quidem tenuissimi mucronem admittat, ita tradente Hippocr. Aphor. 5. Aphor. 51. & ibi Gal. in comment. cum ergo & virili semini ad uterum aditus non pateat ob oculi ipsius conniventiam, & etiam si pateret, locus nullus vacuum in ejus cavitate sit, qui novum semen admittere ac excipere possit, impossibile videtur, ut conceptus supra alium conceptum fieri possit, unde concludendum, non dari superfoetationem.

Valverda Anatomicus Hispanus sue Anatom. lib. 3. cap. 14. non solum ex his dari posse superfoetationem aperitissime negavit, sed tanquam quid commentitium risti exceperit, gratam vero mirum in modum mihi, multisque doctis viris rem fecisset, si una aut altera saltem probabili ratione, vel argumento suam assertionem munivisset, etenim neque ipse Valverda, neque alius quisquam eorum, qui superfoetationem dari nolunt, quod sciam, ullam suæ opinionis rationem, præter à me supra commemoratam in medium adduxit; Valverda tamen allatis in contrarium experientis respondere conatur, ut sequitur.

Qui enim superfoetationem fieri posse conce-

dunt, experientia demonstrant, evenisse interdum, quod mulier, foetu in lucem emisso, intra mensem, aut intra longius spatium alterum foetum pepererit, qui non nisi ex nova conceptione supra priorem celebrata generari potuit: nam tempus partus in uterinis fratribus varium est, ut varium fuit tempus eorum conceptionis. Fernel. Physiol. lib. 7. cap. 12. in fin. & qui eodem tempore sunt concepti eodem tempore nascuntur, ita firmante Hepp. in lib. de Superfoetati.

Huic experimento respondet Valverda, hoc in hominibus, & fortasse in aliis quibuscunque animalibus, quæ superfoetare creduntur, non aliter evenire, quam accidere indies conspiciamus in grano aliquo tritici, ex hoc etenim si plures spicæ pullulaverint, una quidem citius, altera vero serius maturefcit, & una ad perfectionem perducitur, altera vacua & infructuosa remanet. sic, & non aliter, inquit ille, in proposito casu; ex uno namque eodemque femine, cum in plures partes finditur, plures foetus generantur, & qui validior est, & ex potiori feminis parte creatur, caloremque sortitur vegetiorem, ad se nutrimentum alliciens, alterum alimentum destitutum relinquens; in causa est, vel quod nullo modo, vel quod multo ferius augetur, unde pariente muliere, vel debiliore hic foetus in utero remanet, cum adhuc perfectionem completam expectare illum oporteat; vel cum priori ab utero non adhuc perfectus exidit; nos autem tunc imaginamur, inquit ille, posteriorem hunc foetum posterius fuisse conceptum, cum tamen uno eodemque tempore, & ab uno eodemque femine tam posterior hic, quam prior ille fuerit generatus.

His tamen in contrarium adductis non obstantibus, licet satis apparentem rationem continere videantur, nisi meliora in medium afferantur, magnorum virorum auctoritatibus non est obstandum, cum classici, ac pæne omnes auctores superfoetationem admittant. Hipp. in lib. de Superfoetati. & 7. Epidem. Aristot. 4. de Gener. Anim. cap. 5. & 7. de hist. anim. cap. 4. Avic. 4. de Gen. animal. cap. 7. Plin. Nat. hist. lib. 7. cap. 11. Solin. de sit. orb. terr. cap. 3. Avic. 21. 3. tract. cap. 17. Raf. 22. Contin. tract. 6. cap. 1. Fernel. Physiol. lib. 7. cap. 12. in fin. Bonnaccol. in Emmead. mul. cap. 3. Mass. Epist. Med. Epist. 25. per totam. Salvatic. Controv. Medic. contr. 81. per totam. Pareus lib. 23. cap. 52. Roussel. de par. casar. sect. 6. cap. 7. Hucher. de steril. lib. 3. tit. de superfoetati. Babum. in append. ad dictum tract. Rouss. Lombert. lib. 3. Error. popul. cap. 1. And. Laurent. Anatom. lib. 8. quæst. 22. Nancel. in Analog. Microc. ad Macro. lib. 10. Problem. 7. & alii quamplurimi. Quin etiam & admittunt ipsæ Leges in l. Antiqui. §. sed. ff. si pars hered. per. in l. Cum quidam. §. suum heredem. ff. de acquirend. hereditat. & ibi Gloss. Paul. num. 3. & Alex. num. item 3.

Extant quoque plures historiae ejus rei veritatem attestantes, quas in unum congregatas habes apud Schenck. Observat. suar. lib. 4. tit. de Superfoetati. inter quas etiam à Plinio commemoratas reperies, in 12 quarum numero est historia Herculis, & Iphicli, de qua Hesiod. in Herc. clyp. his verbis:

Ille à Deo pariter vitæ, & ab homine longe optimo; Thebis septem portas habentibus geminos peperit pueros

Haudquaquam eadem sapientes, quanquam fratres essent.

Alc-

Quæstio III.

De Partu legitimo, & Vitali.

Alterum equidem inferiorem, alterum autem longe præstantiorem virum, Scævon. ac Valudum, vim Herculanam. Hinc quidem subiecta nubium officiatori Saturnio; Iphiclium autem hætarum concessori Amphitrioni. quos versus ad majorem leuentium gratiam ex alio auctore in latinam linguam hexametris versibus redditos apponere hic non ab re est, habent ergo ita:

Sic qua ignara Iovi thalansum, reductique marito Indulsi septem claudencia mania portas Ornari duplici partus genialis honore; Et frater una geminos produxit ab alvo, Nec quicquam animo similes, nec pectore quicquam. Dardius hic minor ingenii, virtutibus æter Alcides melior, pugnaq; interitus, atrox. Hanc compressa Deo, superumque potentis,

Al' alium peperit mortali juncta marito. De ea etiam re Plaut. in Amphitru. in Prologo, in persona Mercurii:

Nunc, de Alcmena ut rem teneatis restitus, Virinque est gravidam, & ex viro, & ex summo Iove.

Vel etiam probare possant carmina Ovidii lib. 11. Metam. fab. 8. ubi ex Apolline & Mercurio Chionem gemelos concepisse narrat hoc modo:

Vi sua maturus complevit tempora venter: At pedes de stirpe Dei versura propago Nascitur Autolycus, stirpem ingentisus ad omne, Qui sacre assuetas, patriæ non degener arvis, Candida de nigra, & de candidibus arva. Nascitur & Phæbo (namque est mixta gemellos) Carmine vocatis clarus citibaraque Philammon.

Sed & apud supra citatum Heliodum superfoetationis aliud rarum quidem exemplum, nisi fortasse fabulosum existimus, habes, quod & huc transferre non gravabor, est autem historia Mularum, de quibus ille sic cecinit:

Missa Olympiades compti Iovis ægide nati, Mnemione soboles, oblitro certa maiorum, Curatamque quies, sacris hæc mater in oris Pierie magno peperit commixta Tonanti. Mater Elemeris præerat, cui Iuppiter ullo Haud Dirum præfente novem sub noctibus hæsti, At postquam multas annus fuit actus in horas, Et sua cœperunt afferre pericula mensæ, Ecce novem ad numerum nocturni pignora fieri Vno Mnemione peperit pulcherrima nixu Læta puellare fueri.

Sunt & aliæ, ut dixi, quamplurimæ superfoetationis historiae; quas omnes recensere supervacuum esset, præsertim cum eas habeas apud Schenckium, ut supra dictum est. Sed inter omnes notatu dignissima historia recensetur ab Herc. Saxon. in sua Med. præct. lib. 4. c. 23. quam apud ipsum videt, est enim ejus rei veritatem maximopere comprobans:

Nec ad demonstrandum, dari superfoetationem, deest nobis unum aut aliud argumentum: cum enim non modo geminos variare aliquando in tempore nascendi comperimus, ita ut unus celerius aut tardius alio; per octo decime, aut plures dies nascatur, sed etiam videamus unumquemque eorum suis propriis secundis involvi, omni proculdubio dicendum videtur, quod hæc varietas tam in tempore nascendi, quam in secundis non aliunde originem habere poterit, quam ab ipsa generationis varietate, quia nimirum ii, qui in uno eodemque Kiber 1.

que involuero includuntur eadem hora, & ex eodem semine concepti sunt; ii vero, quorum uniusquisque suo involuero donatur, neque eadem hora, neque eodem coitu, neque ex eodem semine sunt generati. Ea autem differentia non solum experientia manifesta fit, sed etiam Hippocr. testimonio firmatur in lib. de superfoetati, cui assentiuntur Fernel. Pareus. Laurent. & alii locis supra citatis, quamquam Hippocr. contra propriam sententiam in lib. de Natur. Puer. in fin. videtur firmare, quod etiam gemelli, hoc est uno Veneris congressu geniti non uno, sed quilibet suo involuero claudatur: quomodo vero hæc Hippocr. contrarietas salvari possit, ut liberè fatear, non video. Neque Rorarius, qui omnes Hippocratis contradictiones animadvertit, hanc adnotasse videtur. ego autem in hisce rebus majorem fidem recentioribus habeo, nam & quotidiana experientia hoc ipsùm firmat. Nulla ergo videtur assignari potior ratio hujus varietatis, nimirum cur aliquando gemelli una eademque secundina includantur, interdum vero uterq; eorum propriam habeat, nisi superfoetatio, & varietas temporis in conceptione. Nam in iis, qui non ejusdem sexus sunt, (qui nunquam isdem secundis involvantur) factis apparens ejus rei ratio assignari potest, si dicatur, causam fuisse feminis ipsius heterogenitatem, seu partium dissimilitudinem: masculule enim semen calidius & siccus est, femineum vero frigidius & humidius; unde non solum illud in partes findi necesse fuit, sed etiam multum disgregari ob partium contrarietatem, ac utramque partem seorsim unam ab altera in utero foveri, & ad actum reduci, quia masculule plurimum in dextram uteri partem, femineum in sinistram incidere contingit; unde multum invicem separari eas feminis partes omnino oportuit, sed hæc ratio vix potest habere locum, ubi gemelli ambo ejusdem sexus sunt, unde ex his patet, non esse necesse in geminis esse eadem momenta conceptionis, quod voluit D. Augustinus, lib. 5. de Civ. Dei, cap. 6. à Budæo relatum in annotation. ad citat. l. Antiqui.

Præterea gemelli, hoc est eodem congressu geniti, simillimi, ut plurimum esse consueverunt, unde cum duos viros inter se maxime convenire dicimus, eos gemellos esse pronuntiamus, hoc est, valde similes. Horat. epist. lib. 1. ad Fuscum:

— Hæc in re scilicet una Multum dissimiles, ad cœtera pæne gemelli.

Tradit autem ejus rei rationem Hip. lib. 1. de Dieta. & Aristot. locis supra citatis, & alii plerique. ac de ea verba faciemus, Deo favente, in titulo seq. de similitudine Natorum. Sed hæc similitudo non reperitur in iis, qui gemelli non sunt, neque uno Veneris congressu concepti: manifestissime enim apparet hoc, cum aliquando natorum alterum mulieris viro similem, alterum verò adultero fuisse, compertum habeamus, ut patet in historia Herculis, & Iphicli, quorum alter, ut superius ex Heliodo retulimus, lovi, alter vero Amphitrioni similis natus est, & in Autolyco, & Philammonem, quorum alter Mercurii, alter Apollinis effigiem referebat, & in historiis relatibus ab Aristot. ubi supra, & à Plin. loco citato, & in aliis cumulatis per Schenck. lib. 4. Observation. tit. de superfoetati, neque enim hæc dissimilitudinem postsumus in imaginationem rejicere, quia non est major ratio, cur imaginatio in unum, non vero in alterum operata fuerit, cum non agat ex electione, ut in de similit. longioribus demonstrabo, ut in de similit.